

PSALMEN

56, 34, 57, 142, 108, 60

Davids vertrouwen op God tijdens zijn vlucht
 voor Saul en zijn latere strijd tegen Edom

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/psalmen/56-34-57-142-108-60

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	David vlucht voor Saul naar Gath	5 min	4
2	Psalm 56: vertrouwen tijdens gevangenschap	3 min	6
3	Verdriet, tranen en Gods nabijheid	3 min	8
4	Geloof, geloften en Gods eerdere trouw	3 min	10
5	Psalm 34 na Davids ontsnapping	4 min	12
6	Een uitbundige lofpsalm vol beloften	3 min	13
7	God loven en verlichting zoeken	3 min	15
8	Beschermd door de engelen van de HEERE	3 min	17
9	Gods goedheid proeven en Hem zoeken	3 min	19
10	Rechtvaardig leven en vrede najagen	2 min	20
11	Gebroken harten en de rechtvaardige	3 min	21
12	Psalm 57: vertrouwen tijdens beproeving	3 min	23
13	Toevlucht onder Gods vleugels	2 min	25
14	Vastbesloten om God te loven	2 min	26

15	God loven onder vreemde volken	2 min	28
16	Psalm 142: Davids gebed in de grot	6 min	29
17	Psalm 108 en het ontwaken van de lofzang	2 min	34
18	Gods heerlijkheid over heel de aarde	2 min	35
19	Evangelisatie verspreidt Gods heerlijkheid	3 min	37
20	Psalm 108 als samenvoeging van psalmen	3 min	39
21	Israëls vijanden en de strijd om Edom	4 min	40
22	Psalm 60: van nederlaag naar overwinning	5 min	43
	Om verder te lezen		46

1

David vlucht voor Saul naar Gath

We komen nu bij vier Psalmen die met elkaar samenhangen, omdat ze rond dezelfde historische situatie zijn geschreven. Vergeet niet dat er van alle 150 Psalmen veertien zijn die historische informatie geven over het moment waarop ze zijn geschreven. Vier daarvan hebben allemaal betrekking op dezelfde periode. Dat is de periode waarin David voor het eerst voor Saul begon te vluchten en naar Gath vluchtte, een Filistijnse stad. Als je voor de koning van je eigen land vlucht, kun je tenslotte het beste het land verlaten, omdat hij buiten het land geen gezag over je zou hebben. En dus vluchtte David naar Gath, een Filistijnse stad.

Het enige probleem was dat David bekendstond als iemand die Filistijnen doodde. Hij was voor Saul een krijgsman geweest voordat Saul zich tegen hem keerde, en hij had de legers van Saul tegen de Filistijnen aangevoerd. Er was zelfs over hem gezegd:

Terwijl de vrouwen huppelden, zongen zij in beurtzang: Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden!

1 SAMUEL 18:7

Daarmee werden Filistijnen bedoeld. Filistijns gebied was dus niet de veiligste plek voor iemand als David. Hij was hun volksvijand nummer één. Toen hij zich onder hen bevond, werd hij in deze Filistijnse stad herkend.

Het verhaal staat in 1 Samuel, hoofdstuk 21. We moeten daarheen gaan en het verhaal lezen voordat we de Psalmen lezen die in die tijd zijn geschreven. Hij voorkwam dat hij ernstig in de problemen kwam met de Filistijnen door te doen alsof hij krankzinnig was geworden. Ze moeten hebben aangenomen dat hij buiten zijn vaderland was en uit zijn eigen land was verdreven, omdat hij een vlaag van krankzinnigheid had gehad of zoiets. Dus dachten ze: „Hij vormt geen gevaar voor ons. Hij is een krankzinnige.” Ze lieten hem gaan. Hij ontsnapte en kwam bij de grot van Adullam, waar bepaalde mensen naar hem toe kwamen en zijn metgezellen werden. Maar dit was helemaal aan het begin van zijn vlucht voor Saul.

In 1 Samuel, hoofdstuk 20 en 21, zien we David voor Saul vluchten. In hoofdstuk 21 was een van de eerste dingen die David deed, langs de tabernakel gaan om wat brood en zo mogelijk een wapen te halen, omdat hij van huis was weggevlucht zonder iets mee te nemen. Het enige brood dat ze hadden, waren de toonbroden van de tafel met de toonbroden. David en de paar mensen die bij hem waren, namen die mee. Hij nam ook het zwaard van Goliath mee, dat als een van de schatten in de tabernakel was neergelegd. Hij nam het zwaard van Goliath mee, zodat hij in de strijd een wapen zou hebben.

Dan staat er, als we naar vers 10 gaan — we zijn in 1 Samuel 21:

David stond op en vluchtte op die dag voor Saul; en hij kwam bij Achis, de koning van Gath. Maar de dienaren van Achis zeiden tegen hem: Is dit niet David, de koning van het land? Zong men van hem niet in beurtzang bij de reidansen: Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden? David nam deze woorden ter harte en werd zeer bevreesd voor Achis, de koning van Gath.

1 SAMUEL 21:10-12

Dat is het moment waarop Psalm 56 werd geschreven, want het opschrift van Psalm 56 zegt dat. Dan staat er:

Daarom vertrok hij zijn gezicht voor hun ogen en gedroeg hij zich in hun handen als een waanzinnige. Hij krabbelde aan de deuren van de poort en liet zijn speeksel in zijn baard lopen.

1 SAMUEL 21:13

Het letterlijke Hebreeuws betekent dat hij tekens op de deuren maakte. Blijkbaar gedroeg hij zich als een krankzinnig iemand die weer kind was geworden. Hij kraste lijnen en woorden op de deuren en dat soort dingen.

David kon dus goed iemand nadoen. Hij deed alsof hij een krankzinnige was. Hij kwijlde en liet het kwijl uit zijn mond over zijn hele baard lopen. Hij kraste op de deuren en gedroeg zich als een krankzinnige, als een gek. Dus wist hij hen te

overtuigen. Er staat:

Toen zei Achis tegen zijn dienaren: Zie, u ziet dat de man krankzinnig is. Waarom hebt u hem bij mij gebracht? Heb ik gebrek aan krankzinnigen, dat u deze man gebracht hebt om zich bij mij zo krankzinnig te gedragen? Moet deze in mijn huis komen?

1 SAMUEL 21:14-15

En dus werd hij door hen weggejaagd. In het eerste vers van hoofdstuk 22 staat:

Toen ging David daarvandaan en hij ontkwam naar de grot van Adullam. Zijn broers en het hele huis van zijn vader hoorden dit en zij kwamen daar bij hem.

1 SAMUEL 22:1

Toen zijn broers en heel het huis van zijn vader het hoorden, gingen ze daar naar hem toe. In het volgende vers staat ook dat een flink aantal mensen zich bij hem aansloot, ongeveer vierhonderd man, en hem tot hun aanvoerder maakte. Ze werden zijn bende voortvluchtigen en vluchtten met hem voor Saul door de woestijn, van grot naar grot.

2

Psalm 56: vertrouwen tijdens gevangenschap

In deze tijd werden vier Psalmen geschreven. Psalm 56 werd geschreven toen hij voor het eerst door de Filistijnen naar de koning werd gebracht, voordat hij de krankzinnige begon uit te hangen, of ongeveer in die tijd. Aan het einde van het hoofdstuk werd Psalm 34 geschreven. Dat wil zeggen: toen David bij deze gelegenheid uit de handen van de Filistijnen ontsnapte, nadat hij voor een krankzinnige had gespeeld, schreef hij Psalm 34 om God te prijzen voor die veilige bevrijding. Toen hij vervolgens bij de grot van Adullam kwam, die hier in hoofdstuk 22, vers 1, wordt beschreven, schreef hij twee Psalmen terwijl hij daar in de grot was. De ene was Psalm 57 en de andere Psalm 142. Rond deze korte periode van zijn leven, aan het begin van zijn vlucht voor Saul, schreef hij er dus vier psalmen. We willen die graag lezen,

eenvoudigweg omdat kennis van de historische achtergrond ons zal helpen de gedachten te waarderen die in zijn poëzie tot uitdrukking komen. Als we naar Psalm 56 gaan, de eerste van deze psalmen die werd geschreven, luidt het opschrift van de psalm:

Een gouden kleinood van David, voor de koorleider, op ‘Duif op verre eiken’;

PSALMEN 56:1

Vervolgens staat er:

toen de Filistijnen hem gegrepen hadden te Gath.

PSALMEN 56:1

In 1 Samuel 21 werd dat niet zo duidelijk uiteengezet, maar de Filistijnen namen hem gevangen en brachten hem voor de koning. Hij gedroeg zich als een krankzinnige, zodat men hem voor een waanzinnige aanzag en hem vrijliet. Maar er staat dat hij dit schreef toen zij hem gevangennamen. Waarschijnlijk zat hij in een cel te wachten tot hij voor de koning zou worden gebracht.

Wees mij genadig, o God, want de sterveling wil mij opslokken; de hele dag onderdrukt mij de bestrijder. Mijn belagers willen mij de hele dag opslokken, want ik heb veel bestrijders, o Allerhoogste! Op de dag dat ik vrees, vertrouw ik op U. In God prijs ik Zijn woord, op God vertrouw ik, ik vrees niet; wat zou een schepsel mij kunnen doen?

PSALMEN 56:2-5

Dit werd in feite een refrein, als een gezongen koor, want het wordt in vers 10 en 11 herhaald, zoals een koor dat op verschillende momenten tijdens het lied wordt gezongen:

In God prijs ik het woord, in de HEERE prijs ik het woord.
Ik vertrouw op God, ik vrees niet; wat zou de mens mij
kunnen doen?

PSALMEN 56:11-12

of wat een mens mij kan aandoen.

3

Verdriet, tranen en Gods nabijheid

Vervolgens zegt David dat zij elke dag zijn woorden verdraaien. Dat wil zeggen: ze verdraaien de betekenis van wat hij zegt en proberen zijn woorden tegen hem te gebruiken. Daarna vraagt hij of zij door hun onrecht zullen ontkomen en bidt hij God de volken in Zijn toorn neer te werpen. Daar staat meteen een vervloeking: werp in Uw toorn de volken neer vanwege hun ongerechtigheid.

Hij was blijkbaar diepbedroefd. Hoewel zijn emoties in het verhaal in 1 Samuel niet voor ons worden beschreven, heeft hij blijkbaar gehuild. In een van de andere Psalmen die we lezen, zei hij zelfs:

Ik ben moe van mijn zuchten, heel de nacht maak ik mijn bed
nat, doorweek ik mijn rustbank met mijn tranen. Mijn ogen
zijn verzwakt van verdriet, ze zijn oud geworden vanwege al
mijn tegenstanders.

PSALMEN 6:7-8

enzovoort. David was een zeer emotioneel mens. Dat hij zoveel poëzie schreef, wijst daar ook op. Hij was een man met hoge pieken en diepe dalen in zijn emoties, iemand met een zeer emotioneel karakter. Het brak hem op dat moment het hart dat hij

verkeerd beoordeeld en vals belasterd werd, en dat hij voor zijn leven moest vluchten terwijl hij geen kwaad had gedaan.

Maar hij zei dat hij wist dat God had bijgehouden hoeveel tranen hij had gehuild.

Staan zij niet in Uw register?

PSALMEN 56:9

Met andere woorden, het is alsof God een boekhouder is. Hij houdt elk detail van ons leven bij, zelfs het aantal tranen dat we hebben gehuild. In Mattheüs 10 vertelde Jezus ons dat Hij elk haar op ons hoofd bijhoudt en ook weet heeft van elke mus die op de grond valt. God heeft veel oog voor details. Hij weet zelfs hoeveel tranen we hebben gehuild. Dat betekent dat Hij dichtbij moet zijn geweest op de momenten dat die tranen vloeiden.

Dan zullen mijn vijanden terugdeinzen, op de dag dat ik roep. Dit weet ik: dat God met mij is.

PSALMEN 56:10

Je herinnert je Romeinen 8:31:

Wat zullen wij dan over deze dingen zeggen? Als God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?

ROMEINEN 8:31

Hij zegt: „Ik heb nu vertrouwen, omdat ik weet dat God voor mij is.”

De gebruikte Nederlandse psalmtekst luidt hier „God met mij is”. De formulering „God voor mij is”, waarop de koppeling met Romeinen 8:31 berust, komt uit de Engelse vertaling die de spreker gebruikt.

Dan geeft hij opnieuw zijn refrein:

In God prijs ik Zijn woord, op God vertrouw ik, ik vrees niet; wat zou een schepsel mij kunnen doen?

PSALMEN 56:4

4

Geloof, geloften en Gods eerdere trouw

Deze uitspraak, wordt in het boek Hebreëën aangehaald als in wezen een geloofsvolle uitspraak die ook wij kunnen doen. In Hebreëën 13, vers 5 en 6, staat:

Laat uw handelwijze zonder geldzucht zijn. Wees tevreden met wat u hebt, want Hij heeft Zelf gezegd: Ik zal u beslist niet loslaten en Ik zal u beslist niet verlaten. Daarom zeggen wij met goede moed: De Heere is voor mij een Helper en ik zal niet vrezen. Wat zal een mens mij doen?

HEBREEËN 13:5-6

Ofwel: laat je levenswandel vrij van hebzucht zijn. Dat is ontleend aan de belofte in Jozua.

Deze uitspraak,

Daarom zeggen wij met goede moed: De Heere is voor mij een Helper en ik zal niet vrezen. Wat zal een mens mij doen?

HEBREEËN 13:6

is ontleend aan deze psalm. God — op Hem stel ik mijn vertrouwen. Wat kan het me daarom schelen wat een mens zal doen? Een mens kan mij niets aandoen zonder Gods toestemming, dus kan ik vol vertrouwen zijn en Zijn Woord prijzen.

Dan staat er in vers 12:

O God, op mij rusten geloften, aan U gedaan; ik zal ze aan U met dank zegging nakomen.

PSALMEN 56:13

Wanneer hij zegt:

Mijn geloften aan U rusten op mij, betekent dit óf dat God bepaalde beloften aan David had gedaan, wat Hij natuurlijk had gedaan.

Deze eerste uitleg berust op de Engelse formulering „Thy vows are upon me”. De HSV-formulering „geloften, aan U gedaan” wijst op Davids geloften aan God en ondersteunt de tweede uitleg.

Hij had beloofd dat David koning zou worden. David zei in wezen: „Ook al ziet het er nu niet zo uit, God heeft bepaalde geloften uitgesproken die op mijn leven rusten, en daarom mogen we verwachten dat ze vervuld zullen worden.” Of hij zou juist het tegenovergestelde kunnen bedoelen: „Ik heb in de Naam van God bepaalde geloften afgelegd. Uw geloften rusten op mij.” Dat wil zeggen: ik draag de last van bepaalde geloften die ik heb afgelegd en die ik moet nakomen. Die specifieke gelofte zou dan de gelofte zijn dat hij God zal loven. Waarschijnlijk zegt hij: „Ik heb bepaalde geloften afgelegd om U te loven. En ook al heb ik daar soms misschien geen zin in, ik moet mijn geloften nakomen. Dus ook hierin zal ik U loven.”

Want U hebt mijn ziel gered van de dood — hebt U niet mijn voeten voor struikelen behoed? — zodat ik voor Gods aangezicht zal wandelen in het licht van de levenden.

PSALMEN 56:14

Nu zegt hij dat God hem in het verleden al van de dood heeft gered. Bij deze gelegenheid moet dat slaan op het feit dat Saul moordenaars rondom het huis had geplaatst om te voorkomen dat David zou ontsnappen, maar hij was toch ontsnapt. God had hem van de dood gered, maar nu bevond hij zich opnieuw in gevaar. Misschien dreigde de dood, of misschien dreigden er andere gevaren van de kant van de Filistijnen. Die zouden natuurlijk kwaad op hem zijn omdat hij eerder in zijn loopbaan zo veel van hun soldaten had gedood. Op grond van Gods eerdere trouw verwacht hij dus dat hij ook deze keer veilig zal zijn.

5

Psalm 34 na Davids ontsnapping

Dat werd geschreven toen hij door hen gegrepen was. Maar Psalm 34, waar we nu naartoe gaan, werd geschreven nadat hij aan hun handen was ontkomen, nadat hij had gedaan alsof hij krankzinnig was en hen had misleid. Toen schreef hij Psalm 34. In dat opzicht zit er iets ironisch in Psalm 34, want in vers 13 staat dat iemand die lang wil leven, zijn tong van het kwaad moet weerhouden en zijn lippen van het spreken van bedrog. Bedrog betekent misleiding en huichelarij. In Psalm 34:13 staat dat iemand die lang wil leven huichelarij en misleiding moet vermijden. Toch had hij bij precies de gelegenheid waarop hij dit schreef, aan de dood weten te ontkomen door huichelarij en misleiding, eigenlijk. Hij had huichelachtig en bedrieglijk gedaan alsof hij krankzinnig was, terwijl hij dat niet was.

Het is dus best interessant dat hij bij een gelegenheid als deze eerlijkheid zo prijst, terwijl hij zelf niet volkomen eerlijk was geweest. Toch beseftte hij dat, ook al had hij bij deze gelegenheid zijn toevlucht genomen tot misleiding, God niet wilde dat mensen zo leefden. Hij wil niet dat ze leven door op hun slimheid of hun misleidingen te vertrouwen. Hij wil dat ze eerlijk voor Hem leven. David zelf was daarin bij deze gelegenheid een beetje tekortgeschoten, zoals het opschrift van de psalm ons vertelt.

In het opschrift van Psalm 34 staat:

Een psalm van David; toen hij zijn gezicht had vertrokken bij Abimelech, die hem verdreef, zodat hij ervandoor ging.

PSALMEN 34:1

Daar wordt Abimelech als de naam van de koning gegeven. In 1 Samuel hoofdstuk 21 wordt ons echter verteld dat de koning Achis heette. Weet je nog, we lazen dat hij Achis heette. Waarom staat hier dan Abimelech? Er zijn twee mogelijkheden. De eerste is dat Abimelech niet de juiste lezing is. Als je een kanttekening hebt — mijn Bijbel heeft die — staat daar: „of Achis.” De lezing zou dus waarschijnlijk „voor Achis” kunnen zijn, wat overeen zou komen met 1 Samuel 21:10.

Of Abimelech zou wel de juiste lezing kunnen zijn, omdat Abimelech een soort dynastieke naam was, een familienaam, en geen persoonlijke naam. Net zoals het woord farao op alle koningen van Egypte werd toegepast. Weet je nog dat Mozes voor de farao stond? De naam farao werd gebruikt alsof het zijn eigennaam was, en toch waren er heel, heel veel mensen die farao werden genoemd. Iedere opeenvolgende koning van Egypte werd farao genoemd.

Hetzelfde geldt voor de Filistijnen. Ik maakte die fout ooit toen Rick Stevens naar de Filipijnen vertrok. Ik zei: „Veel plezier bij de Filistijnen.” Het was ook echt een vergissing. Ik deed het niet om grappig te zijn. Maar de koningen van de Filistijnen werden vaak Abimelech genoemd. Dat weten we omdat zowel Abraham als Izak op verschillende momenten in hun leven naar het land van de Filistijnen vluchtten. Daar misleidden ze allebei de koningen uit hun tijd, en beide koningen werden Abimelech genoemd.

Het zou hier dus kunnen zijn dat Abimelech meer een titel is, zoals farao, en geen eigennaam. In dat geval was de eigennaam van deze koning Achis, maar zou Abimelech meer zijn titel zijn, de naam van het ambt dat hij bekleedde. Er zou hier dus geen tegenstrijdigheid zijn, ook al wordt er een andere naam genoemd.

6

Een uitbundige lofpsalm vol beloften

Dit is een bekende psalm, net als Psalm 37, die we onlangs hebben bestudeerd. Hij staat vol geweldige beloften. Ik vind dat Psalm 37 en Psalm 34 vol staan met enkele van de mooiste beloften waarop christenen aanspraak kunnen maken. Het is een bijzonder optimistische, bijzonder uitbundige psalm. Het is een psalm vol vreugde, zoals je vanaf de allereerste woorden en vervolgens de hele psalm door kunt merken. Hij is namelijk zo uitgelaten omdat hij uit de handen van de Filistijnen is gered, ook al gebeurde dat door zijn eigen listen. Hij heeft ongetwijfeld het gevoel gehad dat God hem de genade had gegeven om ze te laten slagen.

Dus schrijft hij:

Ik zal de HEERE te allen tijde loven, aleph Zijn lof zal voortdurend in mijn mond zijn. Mijn ziel zal zich beroemen in de HEERE; beth de zachtmoedigen zullen het horen en verblijd zijn. Maak de HEERE met mij groot, gimel laten wij tezamen Zijn Naam roemen. Ik heb de HEERE gezocht en Hij heeft mij geantwoord, daleth en mij gered uit al wat ik vrees. Zij zagen naar Hem uit, ja, stroomden op Hem aan; he waw en hun gezicht werd niet rood van schaamte. Deze ellendige riep en de HEERE hoorde; zain Hij verlostte hem uit al zijn benauwdheden. De engel van de HEERE legerd zich cheth rondom hen die Hem vrezen, en redt hen. Proef en zie dat de HEERE goed is; teth welzalig de man die tot Hem de toevlucht neemt. Vrees de HEERE, u, Zijn heiligen, jod want wie Hem vrezen, hebben geen gebrek. Jonge leeuwen lijden armoede en honger, kaph maar wie de HEERE zoeken, hebben geen gebrek aan enig goed. Kom, kinderen, luister naar mij, lamed ik zal jullie de vreze des HEEREN leren. Wie is de man die vreugde vindt in het leven, mem die dagen liefheeft om het goede te zien? Behoed je tong voor het kwaad nun en je lippen voor het spreken van bedrog. Keer je af van het kwaad en doe het goede; samech zoek de vrede en jaag die na. De ogen van de HEERE rusten op de rechtvaardigen, ain Zijn oren zijn gericht op hun hulpgeroep. Het aangezicht van de HEERE is tegen hen die kwaad doen: pe Hij zal hun nagedachtenis van de aarde uitroeien. Zij roepen en de HEERE hoort, tsade Hij redt hen uit al hun benauwdheden. De HEERE is nabij de gebrokenen van hart, koph Hij verlost de verbrijzelden van geest. De rechtvaardige heeft veel ellende, resj maar uit dat alles redt de HEERE hem. Hij bewaart al zijn beenderen, sjin niet één daarvan

wordt gebroken. Het kwaad brengt de goddeloze de dood; taw wie de rechtvaardige haten, worden schuldig verklaard. De HEERE verlost de ziel van Zijn dienaren; allen die tot Hem de toevlucht nemen, worden niet schuldig verklaard.

PSALMEN 34:2-23

7

God loven en verlichting zoeken

Zonder bij ieder afzonderlijk vers opmerkingen te maken, had je misschien al geraden dat ook dit een acrostichon is, want er zijn 22 verzen. Elk volgend vers begint met de volgende letter van het Hebreeuwse alfabet. Maar hij begint met te zeggen dat hij God voortdurend zal loven. Dat zei hij ook in Psalm 56, die hij kort daarvoor had geschreven. Hij zei dat hij een gelofte had afgelegd dat hij God zou loven. En nu zegt hij dat hij werkelijk zin heeft om God te loven, omdat hij uit zijn gevangenschap is bevrijd.

Hij spreekt erover dat nederige mensen blij zijn wanneer ze over zijn situatie horen. De nederige mensen waren waarschijnlijk degenen die zich later bij hem aansloten en blij waren met zijn overwinningen. Maar de hoogmoedigen, die voor zichzelf een positie zochten, bleven bij Saul.

Het volgende vers nodigt de lezer uit om mee te doen. Hij heeft al gezegd:

Ik zal de Heer altijd prijzen.

Waarom doe je niet met mij mee?

Waarom zou ik dit alleen doen? Laten we het allemaal samen doen. Laten we meedoen.

Dat wil zeggen: Hij redde mij van alle dingen waarvoor ik bang was. Wanneer er vervolgens staat:

Zij zagen naar Hem uit, ja, stroomden op Hem aan; he waw en hun gezicht werd niet rood van schaamte.

PSALMEN 34:6

dan kan het Engelse 'lightened' daar natuurlijk worden opgevat als 'enlightened', oftewel 'verlicht'. Maar waarschijnlijker heeft het er volgens de spreker mee te maken dat hun last lichter werd gemaakt. Deze woorduitleg berust op de Engelse vertaling; de HSV heeft hier „stroomden op Hem aan”. Het geeft namelijk aan dat ze naar Hem opzagen om verlichting te krijgen, naar God om verlichting te krijgen. Met 'zij' worden waarschijnlijk de nederigen bedoeld die eerder zijn genoemd. Mensen die nederig zijn en God zoeken, zien naar Hem op om verlichting te krijgen, en Hij maakt hun last lichter. Wanneer ze naar Hem opzien, worden ze niet teleurgesteld. Zij komen niet beschaamd uit.

Wanneer hij zichzelf als een arme man beschrijft, is dat een nauwkeurige beschrijving. Toen hij voor Saul vluchtte, bezat hij niet veel. Hij had niet veel bij zich en leefde als een arme man in grotten en holen in de aarde. In het elfde hoofdstuk van Hebreeën wordt ons verteld dat hij en zijn metgezellen rondliepen in schapenvachten en geitenvellen. Ze trokken in die tijd maar aan wat ze konden vinden, want ze konden niet naar de stad gaan om iets te kopen. Bovendien hadden ze toch geen geld. Hij was dus arm.

Deze ellendige riep en de HEERE hoorde; zain Hij verlostte hem uit al zijn benauwdheden.

PSALMEN 34:7

Dat verwijst naar zijn meest recente moeilijkheden: zijn ontsnapping aan de Filistijnen.

8

Beschermd door de engelen van de HEERE

Daar noemt hij dat de engel van de HEERE zich legert rondom hen die Hem vrezen. Hij beseft dat hij, zelfs toen hij door de Filistijnen gevangengehouden werd, niettemin omringd was. God had Zijn legers rondom hem opgesteld.

In de Schrift staan nog andere verwijzingen naar dit feit. Een van de interessantste staat misschien, naar ik meen, in 2 Koningen 6, waar men op zoek is naar de profeet Elisa. Elisa woonde in Dothan, en er was een bepaalde koning die Samaria, de hoofdstad van Israël, belegerde. Het was de koning van Syrië. Telkens wanneer hij een plan had om de koning van Israël in een hinderlaag te lokken, wist de profeet Elisa dat op bovennatuurlijke wijze. Hij vertelde het aan de koning van Israël en waarschuwde hem, zodat die aan de koning van Syrië ontkwam.

Uiteindelijk vroeg de koning van Syrië aan zijn raadgevers:

Toen werd de koning van Syrië innerlijk verbolgen over deze zaak. Hij riep zijn dienaren en zei tegen hen: Kunt u mij niet vertellen wie van ons voor de koning van Israël is?

2 KONINGEN 6:11

Een van hen zei:

En een van zijn dienaren zei: Nee, mijn heer koning, maar Elisa, de profeet die in Israël is, maakt de koning van Israël de woorden bekend die u in uw slaapkamer spreekt.

2 KONINGEN 6:12

Dus besloten ze dat ze Elisa uit de weg moesten ruimen.

Ze gingen naar Dothan, waar Elisa was. In vers 14 staat:

Toen stuurde hij daar paarden en strijdagens heen, en een groot leger. Die kwamen 's nachts en omsingelden de stad. De dienaar van de man Gods stond heel vroeg op en ging naar buiten, en zie, een leger met paarden en strijdagens omringde de stad. Toen zei zijn knecht tegen hem: Ach, mijn heer! Wat moeten wij doen?

2 KONINGEN 6:14-15

Dat was de dienaar van Elisa.

Hij zei: Wees niet bevreesd, want die bij ons zijn, zijn méér dan die bij hen zijn. En Elisa bad en zei: HEERE, open toch zijn ogen, zodat hij ziet. En de HEERE opende de ogen van de knecht, zodat hij zag; en zie, de berg was vol paarden en strijdagens van vuur rondom Elisa.

2 KONINGEN 6:16-17

Je kunt dus zien dat er in de onzichtbare wereld iets gebeurde wat Elisa als profeet kon zien, maar wat zijn dienaar niet kon zien. Zijn dienaar kon alleen de vijanden zien die rondom hem gelegd waren. Maar toen zijn geestelijke ogen werden geopend, mocht hij zien dat er engelenlegers rondom hem waren: paarden en strijdagens van vuur rondom de man van God. En David vertelt ons dat dit in ons aller leven de onzichtbare werkelijkheid is: de engel van de HEERE legt zich rondom hen die Hem vrezen. In Hebrëen 1:14 wordt in het meervoud over engelen gezegd dat ze worden uitgezonden om ons te dienen, om ons van dienst te zijn. De spreker verbindt beide teksten en concludeert daaruit dat God Zijn engelen rondom ons heeft om ons te bevrijden.

9

Gods goedheid proeven en Hem zoeken

Vers 8 is opnieuw een uitnodiging aan de luisteraar, net als vers 3.

Proef en zie dat de HEERE goed is; teth welzalig de man die tot Hem de toevlucht neemt.

PSALMEN 34:9

Hoe proef je? Door te vertrouwen. Je vertrouwt op Hem en dan zul je die zegen ontvangen. Je zult dat geluk ontvangen, die vreugde die voortkomt uit het vertrouwen op Hem. Je kunt er zelf van proeven.

Vrees de HEERE, u, Zijn heiligen, jod want wie Hem vrezen, hebben geen gebrek.

PSALMEN 34:10

Als je de Heere vreest, staat er dat je niets zult ontberen, wat betekent dat je aan niets gebrek zult hebben. Je zult alles hebben wat je nodig hebt. Hij illustreert dat door te noemen dat zelfs sterke jonge leeuwen, die van alle dieren op aarde toch wel het beste in staat zouden moeten zijn om zichzelf te voeden, soms honger lijden. Het zijn jonge leeuwen die sterk en snel zijn en een prooi kunnen vangen. En toch zullen wij, die zwakker zijn dan zij, aan niets goeds gebrek hebben als we de Heere zoeken.

Hij zegt in vers 10:

Jonge leeuwen lijden armoede en honger, kaph maar wie de HEERE zoeken, hebben geen gebrek aan enig goed.

PSALMEN 34:11

Let er nu op dat hij zegt dat je de Heere moet zoeken. Je moet de Heere zoeken. Er staat niet dat degenen die goede dingen zoeken aan niets goeds gebrek zullen hebben, maar dat degenen die de Heere zoeken daaraan geen gebrek zullen hebben. God zal die dingen aan je geven, net zoals Jezus zei dat je eerst het Koninkrijk van God moet zoeken en dat die andere dingen je erbij gegeven zullen worden.

Als je God zoekt en je hebt ergens gebrek aan, dan is datgene waaraan je gebrek hebt niet goed. Het is in elk geval niet goed voor jou. Misschien zijn er dingen waarvan je zou willen dat je ze had, en zeg je: 'Nou, ik heb God gezocht en Hij heeft mij dit nooit gegeven. Ik heb het nog steeds niet.' Nou, dan is het niet goed, want als je de Heere zoekt, zul je aan niets goeds gebrek hebben, oftewel aan niets wat goed voor je is. Hij zal daarvoor zorgen.

Dan zegt hij:

Kom, kinderen, luister naar mij, lamed ik zal jullie de vreze des HEEREN leren.

PSALMEN 34:12

Nu is het moeilijk te weten tegen welke kinderen hij sprak. Hij had zijn kinderen niet bij zich, als hij al kinderen had. En terwijl hij door de bossen trok, had hij ook niet bepaald kinderen uit de buurt bij zich tegen wie hij kon praten. Misschien schreef hij dit dus later op. Misschien schreef hij zijn gedachten over deze gebeurtenis op om later aan zijn kinderen voor te lezen.

Wie is de man die vreugde vindt in het leven, mem die dagen liefheeft om het goede te zien?

PSALMEN 34:13

10

Rechtvaardig leven en vrede najagen

Wat hierna wordt geschreven, helemaal tot en met vers 16, wordt aangehaald in 1 Petrus 3:10–12. Petrus haalt het aan om te laten zien dat we waarschijnlijk niet zo vaak vervolgd zullen worden als we goeddoen. Vervolgens zegt hij in dat gedeelte dat het niet erg is om ter wille van de gerechtigheid vervolgd te worden. Maar als we werkelijk rechtvaardig leven, zullen er over het algemeen niet zoveel mensen zijn die ons kwaad willen doen. Natuurlijk zullen er sommigen zijn, maar hij gaf aan dat je vaak vervolgd wordt omdat je niet goed hebt gehandeld. Je hebt deze aansporing niet opgevolgd.

Hij zei dat als je lang wilt leven, je dan je tong van het kwaad moet weerhouden en je lippen van leugens. Keer je af van het kwaad, doe het goede, zoek de vrede en jaag die na. Met andere woorden, streef in al je relaties naar vrede. Er zullen mensen zijn die geen vrede met je willen sluiten, maar dat zullen er weinig zijn. En je zult langer leven als je vreedzaam met andere mensen omgaat en hun welzijn zoekt, als je hun het goede toewenst en hun geen kwaad doet en niet tegen of over hen liegt.

En hij zegt in vers 15 dat de ogen van de HEERE op de rechtvaardigen zijn en dat Zijn oren openstaan voor hun geroep, maar dat het aangezicht van de HEERE gericht is tegen hen die kwaad doen, om de herinnering aan hen van de aarde uit te roeien. Dus ook hier wordt er, net als in Psalm 37, op gewezen dat God de goddelozen van de aarde uitroeit.

Zij roepen en de HEERE hoort, tsade Hij redt hen uit al hun benauwdheden.

PSALMEN 34:18

De HEERE is dicht bij, of nabij, hen die een gebroken hart hebben.

Hij zei in Psalm 51 dat God een gebroken en verbrijzeld hart niet zal verachten.

De offers voor God zijn een gebroken geest; een verbrijzeld en verslagen hart zult U, o God, niet verachten.

PSALMEN 51:19

11

Gebroken harten en de rechtvaardige

Dus God is dicht bij iemand met een gebroken hart, zoals David dat in deze tijd had. Hij is dicht bij zulke mensen wanneer hun hart pijn doet en wanneer zij vernederd zijn. Hij redt hen die een verbrijzelde of nederige geest hebben. De rechtvaardige heeft veel verdrukkingen, zoals David nog maar net begon te leren. Nadat hij dit geschreven had, zouden hem nog veel verdrukkingen overkomen. De meeste van zijn verdrukkingen

lagen nog in de toekomst, maar hij had al geleerd dat de rechtvaardige veel verdrukkingen zullen overkomen. De HEERE zal hem echter uit al die verdrukkingen verlossen.

Over de rechtvaardige staat in vers 20:

Hij bewaart al zijn beenderen, sijn niet één daarvan wordt gebroken.

PSALMEN 34:21

Het kan betekenen dat God ervoor zorgt dat geen van de beenderen van de rechtvaardige gebroken wordt. Hoe dan ook, dit is een messiaanse uitspraak. Dit is iets wat aan het kruis vervuld werd toen Jezus aan het kruis hing, in Johannes 19:36. Daar staat dat de soldaten de benen van alle drie de mannen aan het kruis wilden breken om hun dood te bespoedigen. Maar ze ontdekten dat Jezus al gestorven was, omdat Hij de geest had gegeven nadat Hij daar zes uur had gehangen. Daarom hoefden Zijn benen niet gebroken te worden. Er staat dat dit gebeurde om de Schrift te vervullen die zei:

Hij beschermt al zijn botten; niet één ervan breekt.

Dat wordt aangehaald in Johannes 19:36.

Dan zegt hij:

Het kwaad brengt de goddeloze de dood; taw wie de rechtvaardige haten, worden schuldig verklaard. De HEERE verlost de ziel van Zijn dienaren; allen die tot Hem de toevlucht nemen, worden niet schuldig verklaard.

PSALMEN 34:21-22

Interessant genoeg zou het ook weergegeven kunnen worden als ‘schuldig’: niemand van hen die op Hem vertrouwen, zal schuldig zijn. Het is het een of het ander. Als er staat dat niemand van hen verlaten zal zijn, betekent het dat God je niet zal verlaten. Hij zal je niet helemaal aan jezelf overlaten, zonder Hem en zonder enige hulp, als je op Hem vertrouwt. Als het ‘schuldig’ betekent, is het opnieuw een verwijzing naar

rechtvaardiging door geloof. Zij die op Hem vertrouwen, zullen niet schuldig zijn. Zij die geloven, zij die geloof hebben, zullen niet schuldig zijn. Zij zullen als rechtvaardig worden beschouwd. Beide zouden daar correct kunnen worden weergegeven.

12

Psalm 57: vertrouwen tijdens beproeving

We hebben gezien wat David te zeggen had nadat hij ontsnapt was. Nu gaan we naar Psalm 57. Volgens het getuigenis van het opschrift werd die geschreven in de tijd dat David naar de grot van Adullam vluchtte, wat kort daarna was. Hij vluchtte daar rechtstreeks vanuit het land van de Filistijnen naartoe. Daar kwam zijn familie hem bezoeken — in elk geval zijn moeder en vader, denk ik — en ook de vierhonderd mannen.

Het opschrift zegt:

toen hij voor Saul vluchtte in de grot.

PSALMEN 57:1

Hij schrijft:

Wees mij genadig, o God, wees mij genadig, want mijn ziel heeft tot U de toevlucht genomen; ik neem mijn toevlucht onder de schaduw van Uw vleugels, totdat de rampen voorbij zijn gegaan.

PSALMEN 57:2

Hij voelde zich weer bedroefd, hoewel hij ontsnapt was en zich in Psalm 34 behoorlijk goed voelde. Al snel drong de werkelijkheid tot hem door: hij verkeerde nog steeds in gevaar en hij kon nog steeds niet zomaar de stad weer binnenlopen om zijn dierbaren te zien. Zelfs zijn vrouw had hij moeten achterlaten.

Uit het verdere verhaal over David leren we dat Saul, terwijl David op de vlucht was, Davids vrouw nam en haar aan een andere man tot vrouw gaf. Dat was alsof het mes nog eens in de wond werd omgedraaid. Saul had David die vrouw oorspronkelijk gegeven. Michal was de dochter van Saul en werd aan David tot vrouw gegeven

vanwege Davids overwinning op de Filistijnen. Maar toen David vluchtte, nam Saul haar terug en gaf haar aan iemand anders. Na de dood van Saul, toen David aan de macht kwam, nam hij haar echter weer terug van de tweede echtgenoot.

Wat moet het in die tijd moeilijk zijn geweest om te blijven zeggen: ‘Ik vertrouw op U, God. Ik vertrouw op U, God,’ terwijl zijn problemen dag na dag na dag niet ophielden. Blijkbaar bleef hij jarenlang vluchten, en toch bleef hij vertrouwen.

Het is één ding om, wanneer we met een crisis geconfronteerd worden, lang genoeg op God te vertrouwen — misschien een paar dagen, misschien een week, misschien een maand — totdat die voorbij is. Maar stel dat God je uit de ene crisis verlost en er meteen weer een andere is. Of dat een crisis maar blijft voortduren, jarenlang. Dat stelt het geloof van een mens werkelijk zwaar op de proef. Toch kunnen we zien dat het niet dwaas van hem was om zijn vertrouwen op de HEERE te stellen, want uiteindelijk kwam de HEERE hem inderdaad te hulp. Uiteindelijk zette de HEERE hem inderdaad op de troon. Dat laat zien dat zijn vertrouwen een goede grond had en dat God zijn vertrouwen waard was. Maar op het moment dat David dit zei, was het gewoon blind geloof. Hij zei: ‘Ik denk, God, dat ik gewoon op Uw woord moet vertrouwen.’

13

Toevlucht onder Gods vleugels

Hij zegt:

Wees mij genadig, o God, wees mij genadig, want mijn ziel heeft tot U de toevlucht genomen; ik neem mijn toevlucht onder de schaduw van Uw vleugels, totdat de rampen voorbij zijn gegaan. Ik roep tot God, de Allerhoogste, tot God, Die Zijn werk aan mij voltooien zal. Hij zal hulp zenden uit de hemel en mij verlossen, Hij zal te schande maken wie mij wil opslokken. Sela God zal Zijn goedertierenheid en Zijn trouw zenden. Mijn ziel verkeert te midden van leeuwen, ik lig tussen mensen die verzengen als vuur, mensenkinderen van wie de tanden speren en pijlen zijn, en hun tong een scherp zwaard.

PSALMEN 57:2-5

Hij spreekt erover dat hun tanden en hun tong als wapens zijn. Ze knarsen met hun tanden tegen hem en spreken lasterlijke woorden. Ze zijn als wapens die tegen hem worden ingezet.

Verhef U boven de hemel, o God; Uw eer zij over de hele aarde.

PSALMEN 57:6

Dit vers wordt aan het einde van de psalm herhaald, hier in vers 5 en ook in vers 11. Het is een refrein dat terugkomt. Het is trouwens ook het vijfde vers van Psalm 108, dat verwantschap met deze psalm vertoont. Want de laatste vijf verzen van deze psalm zijn hetzelfde als de eerste vijf verzen van Psalm 108, precies hetzelfde. Het zijn voor ons bekende verzen, omdat we ze zingen. We zingen dit zelfs op ongeveer drie verschillende melodieën. Er zijn ongeveer drie verschillende arrangementen van deze vijf verzen, of van delen ervan, die we vaak zingen.

Hoe dan ook, vers 5:

Verhef U, God, boven de hemel. Laat Uw glorie over de hele aarde stralen.

Er staat:

Zij hebben een net gereedgemaakt voor mijn voeten, mijn ziel werd neergebogen; zij hebben een kuil voor mij gegraven, maar zij zijn er zelf middenin gevallen. Sela

PSALMEN 57:7

Dit is een kenmerkende opmerking van de psalmist. We komen dat beginsel telkens weer tegen: hij verwijst ernaar hoe zijn vijanden achter hem aan komen, maar uitglijden en vallen, en hoe ze uiteindelijk zelf vast komen te zitten in de val die ze voor hem hebben gezet.

Hij zegt:

14

Vastbesloten om God te loven

Mijn hart is bereid, o God, mijn hart is bereid; ik zal zingen, ik zal psalmen zingen.

PSALMEN 57:8

Met „bereid” wordt hier bedoeld dat zijn hart standvastig en vastbesloten is. Hij heeft zijn houding blijvend bepaald. Hij is vastbesloten. Hij heeft vastbesloten deze houding te blijven aannemen. En waarop heeft hij zijn hart dan blijvend gericht? Het is blijvend gericht op het voornemen om te zingen en lof te brengen. Dit zei hij ook in die andere psalm, waar hij zei:

O God, op mij rusten geloften, aan U gedaan; ik zal ze aan U met dank zeggend nakomen.

PSALMEN 56:13

In de vorige psalm, Psalm 56, vers 12:

Mijn geloften aan U rusten op mij, God: ik zal U lof brengen.

En in Psalm 34 zei hij:

Ik zal de HEERE te allen tijde loven, aleph Zijn lof zal voortdurend in mijn mond zijn.

PSALMEN 34:1

Hier zegt hij:

Mijn hart staat vast.

Dat wil zeggen: dit is mijn vaste besluit, dat ik zal zingen en lof zal brengen, hoewel hij daar duidelijk geen zin in had. Hij hield zijn geloof ternauwernood vast. Maar hij had zich in zijn hart vast voorgenomen dat hij God er desondanks voor zou prijzen.

Hij zegt:

Ontwaak, mijn eer, ontwaak, luit en harp; ik zal de dageraad doen ontwaken.

PSALMEN 57:9

Dit vers verschilt alleen van Psalm 108, vers 2, doordat hier de uitdrukking staat:

Mijn glorie :

Word wakker, mijn glorie.

Maar Psalm 108, vers 2, zegt alleen:

Ontwaak, luit en harp; ik zal de dageraad doen ontwaken.

PSALMEN 108:2

15

God loven onder vreemde volken

Vervolgens zegt David dat hij de Heere onder de volken zal loven en onder de natiën voor Hem zal zingen. Dat betekent: onder de heidenen.

Dit is natuurlijk een messiaanse uitspraak. Ze lijkt sterk op verscheidene andere uitspraken in de Psalmen die erover spreken dat de psalmist, soms doelend op Jezus, lof zal zingen te midden van de gemeente, of eigenlijk te midden van de heidenen. David zelf dacht dus waarschijnlijk aan het feit dat hij nu een vluchteling buiten het land Israël was en vaker onder de heidenen verbleef dan onder de Joden. Maar ook daar, onder de volken, onder de heidenen, zou hij nog steeds lof zingen, ook al was hij niet in zijn eigen land.

Denk aan Psalm 137, waar staat dat onze gevangennemers wilden dat we liederen van Sion zongen. Maar we waren in Babylon, en hoe konden we de liederen van de Heere zingen terwijl we in een vreemd land waren? De verbitterde Joden in de Babylonische ballingschap hadden niet Davids veerkracht. Tijdens de Babylonische ballingschap waren ze verbitterd en zeiden ze:

Hoe zouden wij een lied van de HEERE zingen in een vreemd land?

PSALMEN 137:4

Maar David zei:

Mijn hart is bereid, o God, mijn hart is bereid; ik zal zingen, ik zal psalmen zingen.

PSALMEN 57:8

David bezat dus een echte veerkracht die de meeste Joden misten, ook de Joden die in ballingschap naar Babylon gingen.

Hij zegt:

Ontwaak, luit en harp; ik zal de dageraad doen ontwaken. Ik zal U loven onder de volken, HEERE; ik zal voor U psalmen zingen onder de natiën.

PSALMEN 108:3-4

waarmee in de Engelse vertaling die de spreker gebruikt „the people” wordt bedoeld, door hem hier opgevat als de Joden,

Ik zal U loven onder de volken, Heere; ik zal voor U psalmen zingen onder de natiën. Want Uw goedertierenheid is groot tot aan de hemel, Uw trouw tot de wolken.

PSALMEN 57:10-11

wat eenvoudigweg betekent dat de wolken en de hemelen datgene zijn wat voor de mens onbereikbaar is, iets wat de mens te boven gaat. Gods barmhartigheid en Zijn waarheid zijn dus zo verheven dat de mens niet eens al hun facetten kan bevatten.

Verhef U boven de hemel, o God; Uw eer zij over de hele aarde.

PSALMEN 57:6

Hij herhaalt zich hier.

16

Psalm 142: Davids gebed in de grot

Dit werd dus geschreven toen hij in de grot was, en dat geldt ook voor Psalm 142, die we kunnen lezen. Het is interessant: deze psalmen getuigen van de juistheid van hun opschriften. Niet omdat ze over die gebeurtenissen lijken te gaan, want als je ze leest, kun je niet zien dat ze over die gebeurtenissen gaan. Ze zouden over bijna alles kunnen gaan. En juist dat vertelt ons min of meer dat de opschriften authentiek zijn. Niemand zou die opschriften erin hebben gezet door alleen maar de psalm te lezen. Met andere woorden, niemand zou ze hebben verzonnen. Je zou die psalm niet lezen en zeggen:

‘O, dit is duidelijk uit de tijd dat David in de grot was,’ want dat kun je niet uit de psalm opmaken. En het feit dat de psalmen die opschriften hebben, en die al sinds de oudheid hebben gehad, wijst erop dat die opschriften er waarschijnlijk stonden omdat ze waar zijn, en niet omdat iemand uit de inhoud had afgeleid dat de psalm toen geschreven was.

Het opschrift van Psalm 142 luidt:

Een onderwijzing van David,

PSALMEN 142:1

In mijn kanttekening bij ‘Maskil’ staat dat Psalm 32 een soortgelijk begin heeft:

Een onderwijzing van David.

PSALMEN 32:1

kennelijk een bepaald soort lied.

een gebed, toen hij in de grot was.

PSALMEN 142:1

de grot van Adullam. Dit is een kortere psalm, van slechts zeven verzen.

Met mijn stem roep ik tot de HEERE, met mijn stem smee ik de HEERE. Ik stort mijn klacht uit voor Zijn aangezicht, ik maak voor Zijn aangezicht mijn benauwdheid bekend. Toen mijn geest in mij bezweek, kende Ú mijn pad. Zij hebben een strik voor mij verborgen op de weg die ik gaan zou. Ik keek aan mijn rechterhand en zie, er was niemand die naar mij omzag; voor mij was de mogelijkheid tot ontvluchten verloren, niemand zorgde voor mijn ziel. Tot U roep ik, HEERE. Ik zeg: U bent mijn toevlucht, mijn deel in het land der levenden. Sla acht op mijn roepen, want ik ben volkomen uitgeteerd; red mij van mijn vervolgers, want zij zijn machtiger dan ik. Leid mijn ziel uit de gevangenis om Uw Naam te loven; de rechtvaardigen zullen mij omringen, want U bent goed voor mij.

PSALMEN 142:2-8

Hij begint dus opnieuw met roepen, met roepen tot de Heere, en met goede reden. Hij verkeerde in grote moeilijkheden, zoals hij zegt:

Ik stort mijn klacht uit voor Zijn aangezicht, ik maak voor Zijn aangezicht mijn benauwdheid bekend.

PSALMEN 142:2

Dat is een goede eigenschap van David: wanneer hij klachten had, ging hij ermee naar God, in plaats van er alleen maar tegenover anderen over te mopperen. Als christenen dat vaker zouden doen, zou dat minder problemen veroorzaken in de onderlinge verhoudingen binnen het lichaam van Christus. Als mensen met hun klachten naar de Heere zouden gaan, of op zijn minst naar de betrokken partijen die iets met het probleem te maken hadden, in plaats van te roddelen, zou dat in de meeste onderlinge verhoudingen binnen het lichaam van Christus enorm helpen.

Hij zegt:

Ik keek aan mijn rechterhand en zie,

PSALMEN 142:5

Met andere woorden, de plaats waar mensen vlakbij zouden moeten zijn, want de rechterhand is de positie van nabijheid: Jezus is aan de rechterhand van God. In een van de psalmen, een van de vloekpsalmen, zagen we:

Stel een goddeloze over hem aan en laat een aanklager aan zijn rechterhand staan.

PSALMEN 109:6

Dat was Psalm 109:6. Later staat er:

Ik keek aan mijn rechterhand en zie, er was niemand die naar mij omzag; voor mij was de mogelijkheid tot ontvluchten verloren, niemand zorgde voor mijn ziel.

PSALMEN 142:5

De plaats aan de rechterhand is de plaats van nabijheid.

Ze waren er niet.

Mijn indruk is dat dit moet zijn geweest voordat zijn vrienden zich daar in de grot bij hem voegden. Hij zat in de grot te wachten, en er was dus niemand die hem zelfs maar wilde erkennen.

Ik ben vergeten wie mij vertelde hoe dit vers hem ooit had getroffen en hem ertoe had bewogen de pastorale bediening in te gaan. Hij vond het zo'n verdrietige regel:

niemand zorgde voor mijn ziel.

PSALMEN 142:5

Hij dacht gewoon: ‘Hoeveel mensen zijn er om wier ziel niemand zich bekommert?’ Ze hebben iemand nodig die hen als herder leidt, iemand die voor hen zorgt. Hoewel dat misschien niet precies is wat David hier zegt, zegt hij in wezen: ‘Niemand gaf zelfs maar om mij. Niemand wilde mij volgen. Niemand wilde mijn kant kiezen.’

Maar omdat er niemand aan zijn rechterhand was, riep hij tot de Heere, en dat werkte hoe dan ook ten goede. In vers 5 riep hij tot God en zei:

Tot U roep ik, HEERE. Ik zeg: U bent mijn toevlucht, mijn deel in het land der levenden.

PSALMEN 142:6

Dat wil zeggen: ‘In dit leven zal ik blijkbaar niets anders hebben dan U, maar ik neem aan dat dat genoeg is.’

Aan het eind heeft hij dan vertrouwen:

de rechtvaardigen zullen mij omringen,

PSALMEN 142:8

Hij zal omringd worden door rechtvaardige mensen. Misschien begon hij dit te beseffen toen hij daar in de grot was en de vierhonderd mensen die Saul niet mochten naar David toe kwamen om hem te volgen. Misschien begon hij te beseffen dat er, hoewel hij aanvankelijk niemand in zijn nabijheid had, nu bepaalde rechtvaardige mensen kwamen om hem heen te staan en deel van zijn groep te worden.

Hij zegt:

want U bent goed voor mij.

PSALMEN 142:8

Dit was een uitspraak van louter geloof. Hij verkeerde op dat moment niet in een situatie waarin hij Gods overvloed ervoer, en die lag ook niet in de voorzienbare toekomst. Maar hij geloofde wel dat hij de goedheid van de Heere zou zien, zoals er staat in Psalm 37, vers 13:

Als ik toch niet had geloofd dat ik de goedheid van de HEERE zou zien in het land van de levenden!

PSALMEN 27:13

Ook hier verwachtte hij dat God hem overvloedig zou zegenen.

17

Psalm 108 en het ontwaken van de lofzang

Nu wil ik graag met jullie naar Psalm 108 kijken, ook al is die niet noodzakelijk in dezelfde tijd geschreven. We weten niet wanneer hij geschreven is, maar omdat er zo'n sterke parallel is, is hij duidelijk verwant wat betreft gedachte en onderwerp. De eerste vijf verzen van Psalm 108 zijn, op slechts een heel klein verschil na, vrijwel precies hetzelfde als de laatste vijf verzen van Psalm 57, die we zojuist hebben bestudeerd.

Het is duidelijk dat als van een psalm van dertien verzen er vijf rechtstreeks uit een andere psalm zijn overgenomen, de twee psalmen in hun gedachtegang nauw met elkaar verwant moeten zijn. We hebben de gedachten en gevoelens bestudeerd die David doormaakte toen hij in die vroege tijd voor Saul op de vlucht was, voordat hij volgelingen om zich heen begon te verzamelen. Daarom zal het waarschijnlijk iets toevoegen aan ons totaalbeeld als we deze psalm lezen.

Psalm 108. We zullen de verzen onmiddellijk herkennen.

O God, mijn hart is bereid; ik zal zingen, ik zal psalmen zingen, ook zal mijn eer U loven. Ontwaak, luit en harp; ik zal de dageraad doen ontwaken.

PSALMEN 108:2-3

Met het beeld dat hij de dageraad zal doen ontwaken, zegt hij in wezen dat hij al vroeg God zal loven, en hij gaat dat niet stilletjes doen. Hij gaat ook zijn muziekinstrumenten erbij pakken. ‘Word wakker, muziekinstrumenten. Het is vroeg, dat weet ik, maar we gaan nu al beginnen.’ Hij haalt ze uit de donkere hoeken van het huis en zegt: ‘Word wakker. Het is tijd om God vroeg in de ochtend te loven.’

Ik zal U loven onder de volken, HEERE; ik zal voor U psalmen zingen onder de natiën. Want Uw goedertierenheid is groot en reikt tot boven de hemel, Uw trouw tot de wolken.

PSALMEN 108:4-5

We hebben deze verzen in Psalm 57 bestudeerd.

Verhef U boven de hemel, o God, en Uw eer over de hele aarde,

PSALMEN 108:5

18

Gods heerlijkheid over heel de aarde

Het verzoek dat Gods heerlijkheid boven heel de aarde zal zijn, houdt mogelijk verband met de beloften van God die op drie plaatsen in de Schrift te vinden zijn: dat de kennis van de heerlijkheid van de Heere de aarde zal vervullen zoals het water de zee bedekt. Numeri 14:21 bevat een van die beloften. Het is een belofte die God deed, en dat die vervuld zal worden, is even zeker als het feit dat Hij leeft. Dat is wat Hij zegt:

Echter, zo waar Ik leef, de hele aarde zal met de heerlijkheid van de HEERE vervuld worden!

NUMERI 14:21

Numeri 14:21. Zo waar als Hij leeft, zei Hij, zal heel de aarde vervuld worden met de heerlijkheid van de Heere.

Er zijn nog twee plaatsen waar zo'n uitspraak wordt gedaan. Habakuk, een van de kleine profeten die we eerder hebben bekeken, zegt in hoofdstuk 2, vers 14:

Want de aarde zal vol worden met de kennis van de heerlijkheid van de HEERE, zoals het water de bodem van de zee bedekt.

HABAKUK 2:14

Met andere woorden: volledig. Zoals het water het hele oppervlak van de oceaan bedekt, zo zal de aarde volledig bedekt worden met de kennis van de heerlijkheid van de Heere.

Dat is een belangrijke belofte, en daar ga ik iets over zeggen. In Jesaja 11:9 vinden we nog een uitspraak die daar zeer nauw mee samenhangt. Er wordt gesproken over het koninkrijk dat Jezus zou vestigen wanneer Hij komt, en er staat:

Men zal nergens kwaad doen of verderf aanrichten op heel Mijn heilige berg, want de aarde zal vol zijn van de kennis van de HEERE, zoals het water de bodem van de zee bedekt.

JESAJA 11:9

Dus in Numeri 14:21, Jesaja 11:9 en Habakuk 2:14 wordt op alle drie de plaatsen verwezen naar het feit dat de kennis van God, of de kennis van de heerlijkheid van God, de aarde zal vervullen zoals het water de zee bedekt.

19

Evangelisatie verspreidt Gods heerlijkheid

Hoe komt dat tot stand? Dat komt tot stand door evangelisatie. Zo zal de kennis van de heerlijkheid van de Heere over heel de aarde worden verspreid, totdat ze de hele aarde bedekt. Jezus zei:

En dit Evangelie van het Koninkrijk zal in heel de wereld gepredikt worden tot een getuigenis voor alle volken; en dan zal het einde komen.

MATTHEÛS 24:14

In 2 Korinthe 4:6, een vers dat we in een ander verband kort hebben besproken, staat:

Want God, Die gezegd heeft dat het licht uit de duisternis zou schijnen, is ook Degene Die in onze harten geschenen heeft tot verlichting met de kennis van de heerlijkheid van God in het aangezicht van Jezus Christus.

2 KORINTHE 4:6

Denk eraan: die verzen zeiden dat de kennis van de heerlijkheid van God, of de kennis van de heerlijkheid van de Heere, de aarde zal bedekken zoals het water de zee bedekt. Hier staat dat God in onze harten heeft geschenen om het licht van de kennis van de heerlijkheid van God te geven, precies datgene wat de hele aarde zal bedekken. Het is in onze harten begonnen. De kennis van de heerlijkheid van God heeft in onze harten geschenen.

Waar is deze kennis van de heerlijkheid van God vandaan gekomen?

2 Korinthe 4:6. God heeft in onze harten geschenen om ons deze kennis van Zijn heerlijkheid te geven doordat wij naar Jezus Christus kijken. Zoals hij slechts enkele verzen eerder zei, in 2 Korinthe 3:18:

Wij allen nu, die met onbedekt gezicht de heerlijkheid van de Heere als in een spiegel aanschouwen, worden van gedaante veranderd naar hetzelfde beeld, van heerlijkheid tot heerlijkheid, zoals dit door de Geest van de Heere bewerkt wordt.

2 KORINTHE 3:18

Dus in het aangezicht van Jezus Christus vinden we de kennis van de heerlijkheid van God. Terwijl we dat aangezicht aanschouwen, terwijl we Jezus Christus aanschouwen, worden we van heerlijkheid tot heerlijkheid veranderd naar datzelfde beeld. Zo zal de kennis van de heerlijkheid van de Heere de aarde bedekken. Zijn heerlijkheid en de kennis daarvan worden door ons verspreid wanneer wij mensen Jezus Christus bekendmaken. Zijn heerlijkheid wordt ook in ons zichtbaar wanneer wij van heerlijkheid tot heerlijkheid naar datzelfde beeld worden veranderd.

Ik geloof dat al die gedachten achter deze ogenschijnlijk terloopse uitspraak van David in Psalm 108 zitten, waar hij zegt:

Verhef U boven de hemel, o God, en Uw eer over de hele aarde,

PSALMEN 108:5

of over heel de aarde. Zoals de wateren de zee bedekken, zo zal de heerlijkheid van de HEERE, of de kennis van Zijn heerlijkheid, over heel de aarde zijn. Daar bidt hij hier om. En zoals je hebt gezien, zei hij het tweemaal in Psalm 57. Het was een refrein dat in die psalm tweemaal terugkwam.

20

Psalm 108 als samenvoeging van psalmen

De rest van deze psalm is ontleend aan een andere psalm. Deze psalm bestaat uit gedeelten van twee verschillende psalmen. De eerste vijf verzen kwamen, zoals we opmerkten, uit Psalm 57. De rest is overgenomen uit Psalm 60, die we nog niet hebben bestudeerd, de verzen 5 tot en met 12. Er is dus niets oorspronkelijks aan deze psalm. Het is een samenvoeging van twee psalmen. Het gedeelte dat niet uit Psalm 57 komt, komt uit Psalm 60 en luidt:

opdat Uw beminden gered worden. Verlos door Uw rechterhand en antwoord ons. God heeft gesproken in Zijn heiligdom, daarom zal ik van vreugde opspringen; ik zal Sichem verdelen, het dal van Sukkoth zal ik opmeten. Gilead is van mij, Manasse is van mij, Efraïm de bescherming voor mijn hoofd, Juda is mijn wetgever. Moab is mijn waskom, op Edom zal ik mijn schoen werpen. Juich over mij, Filistea! Wie zal mij brengen in een versterkte stad? Wie zal mij leiden tot in Edom? Zult U het niet zijn, o God, Die ons verstoten had en niet met onze legers uittrok, o God? Geef ons hulp uit de benauwdheid, want heil van een mens te verwachten is nutteloos. Met God zullen wij krachtige daden doen; Híj zal onze tegenstanders vertrappen.

PSALMEN 60:5-12

Herken je die regel? Dit laatste gedeelte van de psalm bevat veel plaatsnamen, waarvan sommige je misschien niet erg bekend zijn. Maar de eerste groep plaatsen — Sichem, Sukkoth, Manasse, Efraïm en Juda — hebben allemaal met Israël te maken. Manasse was een van de halve stammen van Israël. Efraïm was de andere halve stam. Dat waren

de twee helften van de stam van Jozef. Efraïm was trouwens de machtigste stam in het noordelijke deel van Israël, en Juda was de machtigste in het zuiden. Ze worden hier allebei genoemd. Hij zegt:

opdat Uw beminden gered worden. Verlos door Uw rechterhand en verhoor ons. God heeft gesproken in Zijn heiligdom, daarom zal ik van vreugde opspringen; ik zal Sichem verdelen, het dal van Sukkoth zal ik opmeten. Gilead is van mij, Manasse is van mij, Efraïm de bescherming voor mijn hoofd, Juda is mijn wetgever. Moab is mijn waskom, op Edom zal ik mijn schoen werpen, over Filistea zal ik juichen. Wie zal mij brengen in een versterkte stad? Wie zal mij leiden tot in Edom? Zult U het niet zijn, o God, Die ons verstoten had en niet met onze legers uittrok, o God? Geef ons hulp uit de benauwdheid, want heil van een mens is nutteloos. Met God zullen wij krachtige daden doen; Híj zal onze tegenstanders vertrappen.

PSALMEN 108:7-14

Juda was natuurlijk de stam waar David zelf uit voortkwam, en waar alle koningen uit voortkwamen. Juda was dus de stam die Israël de wetgevers, of de heersers, gaf.

21

Israëls vijanden en de strijd om Edom

Maar de andere plaatsen die in vers 9 worden genoemd, zijn allemaal vijanden van Israël: Moab, Edom en Filistea, dat wil zeggen, de Filistijnen. Over Moab zegt Hij:

Moab is mijn waskom.

Met andere woorden, het is waardeloos. Terwijl Efraïm de kracht van Mijn hoofd is en Juda Mijn wetgever, is Moab daarentegen als Mijn waskom. Het is iets van geringe waarde dat je in huis hebt, en het wordt niet voor eervolle doeleinden gebruikt.

Ik zal de steentjes uit Mijn schoenen schudden. Wanneer Ik Mijn schoenen wil leegmaken, zal Ik ze boven Edom uitschudden, want zoveel geef Ik om Edom. Ik zal hun geven wat Ik niet wil hebben, wat in Mijn schoen terechtkomt en Mijn voeten pijn doet.

Met andere woorden, Hij zegt dat er in Gods waardering een groot verschil bestaat tussen Israël en haar buurlanden. God spreekt met veel waardering over de steden en gebieden van Israël, maar de andere gebieden zijn van zeer geringe waarde.

Maar wanneer er staat:

Wie brengt me naar de versterkte stad? Wie leidt me naar Edom?

dan geeft dat aan dat David dit schreef in een tijd waarin hij met zijn legers een veldtocht tegen Edom leidde. Een van de belangrijkste steden van de Edomieten was Petra, een stad die in een smal dal uit een rotsberg was uitgehouwen. Men beschouwde die stad als onneembaar. Het was heel moeilijk om daar binnen te komen, omdat ze zo gemakkelijk te verdedigen was. De inwoners van Edom die in Petra woonden, waren nogal hoogmoedig, omdat ze dachten dat ze niet verslagen konden worden.

Enige tijd daarna werden ze wel verslagen. De profeet Obadja voorspelde dat dit zou gebeuren. Daar gaat het boek Obadja helemaal over: de val van Edom, van de stad Petra. Hoe dan ook, David moet op dat moment een veldtocht tegen Edom hebben geleid, en hij zegt:

opdat Uw beminden gered worden. Verlos door Uw rechterhand en verhoor ons. God heeft gesproken in Zijn heiligdom, daarom zal ik van vreugde opspringen; ik zal Sichem verdelen, het dal van Sukkoth zal ik opmeten. Gilead is van mij, Manasse is van mij, Efraïm de bescherming voor mijn hoofd, Juda is mijn wetgever. Moab is mijn waskom, op Edom zal ik mijn schoen werpen, over Filistea zal ik juichen. Wie zal mij brengen in een versterkte stad? Wie zal mij leiden tot in Edom? Zult U het niet zijn, o God, Die ons verstoten had en niet met onze legers uittrok, o God? Geef ons hulp uit de benauwdheid, want heil van een mens is nutteloos. Met God zullen wij krachtige daden doen; Híj zal onze tegenstanders vertrappen.

PSALMEN 108:7-14

of met onze legers?

Het is dus duidelijk een strijdlied. Hij trekt ten strijde en roept God op om met hem mee te gaan. Een deel van het lied zegt dat God Juda en Efraïm gunstig gezind is geweest, maar deze steden eromheen niet. Zal God hem en zijn legers nu de overwinning geven over Edom, over deze sterke stad?

Dat wil zeggen: alleen over menselijke legers beschikken zal niet genoeg zijn. Wij hebben Gods hulp nodig.

Als de overwinning überhaupt behaald wordt, zal dat gebeuren omdat God met hen is en omdat zij aan Gods kant staan.

Psalm 108 laat ons daarom een overgang zien. Terwijl het eerste gedeelte door David werd geschreven toen hij in de grot van Adullam was en voor Saul vluchtte, werd het laatste gedeelte geschreven nadat hij al op de troon was gekomen, toen hij een van zijn

vele veldtochten tegen de omliggende vijanden leidde. Zo kun je in die ene psalm, die uit gedeelten van twee psalmen bestaat, een overgang in Davids leven zien.

22

Psalm 60: van nederlaag naar overwinning

We kunnen net zo goed even snel naar de andere psalm kijken waaruit dit is overgenomen, want dan hoeven we die later niet meer afzonderlijk te behandelen. Psalm 60 is de psalm waaruit zoveel verzen in Psalm 108 zijn overgenomen. Interessant genoeg heeft deze psalm een opschrift. Als ik eerder had gekeken—

Als ik eerder had gekeken, had ik niet hoeven raden. Maar het komt overeen met wat ik geraden had. Dit werd geschreven naar aanleiding van een van Davids veldtochten tegen Edom. Het opschrift van deze psalm luidt:

voor de koorleider, op ‘De lelie van de getuigenis’;

PSALMEN 60:1

wat dat ook moge betekenen,

Een gouden kleinood van David, ter onderwijzing; toen hij gevochten had met de Syriërs van Mesopotamië en met de Syriërs van Zoba, en Joab terugkwam en de Edomieten versloeg in het Zoutdal: twaalfduizend man.

PSALMEN 60:1-2

Joab was Davids bevelhebber. Dit was dus een van Davids veldslagen tijdens zijn veldtochten tegen Edom, en gedurende die periode schreef hij dit.

Vanaf ongeveer vers 5 volgt wat we al in Psalm 108 hebben gelezen. De eerste vier verzen hier zijn dus het enige unieke gedeelte ervan:

O God, U had ons verstoten, U had ons verbroken, U bent toornig geweest; keer terug tot ons. U hebt het land doen beven, U hebt het gespleten; genees zijn breuken, want het wankelt. U hebt Uw volk een harde zaak doen zien, U hebt ons bedwelmende wijn laten drinken. Maar nu hebt U een banier gegeven aan wie U vrezen, om die op te heffen als teken van de waarheid, Sela

PSALMEN 60:3-6

De eerste drie verzen zijn eigenlijk behoorlijk negatief. Hij zegt: „God, U hebt ons hier een paar harde klappen laten incasseren. We hebben behoorlijk veel geleden. U hebt ons de laatste tijd niet veel overwinningen geschonken. Het lijkt erop dat U ons verstoten hebt. U hebt ons verstrooid. U moet ontevreden over ons zijn geweest. Wat is er aan de hand?”

In vers 4 wordt hij echter optimistisch. Hij zegt:

U hebt degenen die ontzag voor U hebben een banier gegeven, zodat die voor de waarheid kan worden geheven.

Dat betekent dat God hun Zijn Naam heeft gegeven en dat zij Zijn banier voor zich uit kunnen dragen. Dat wijst erop dat Hij met hen mee zal gaan om hun de overwinning te geven. Daar lijkt de rest van de psalm zich op te richten. Blijkbaar werd hij geschreven in een tijd waarin er weinig overwinningen waren en ze enkele nederlagen hadden geleden, maar waarin ze uitzagen naar een overwinning op de Edomieten.

We zullen die verzen nogmaals lezen. Ze maken ook deel uit van Psalm 108:

opdat Uw beminden gered worden. Verlos door Uw rechterhand en antwoord ons. God heeft gesproken in Zijn heiligdom, daarom zal ik van vreugde opspringen; ik zal Sichem verdelen, het dal van Sukkoth zal ik opmeten. Gilead is van mij, Manasse is van mij, Efraïm de bescherming voor mijn hoofd, Juda is mijn wetgever. Moab is mijn waskom, op Edom zal ik mijn schoen werpen. Juich over mij, Filistea!

PSALMEN 60:7-10

Dat is interessant, want in die andere stond:

Moab is mijn waskom, op Edom zal ik mijn schoen werpen, over Filistea zal ik juichen.

PSALMEN 108:9

Maar hier staat:

Filistea, juich om mij.

Vreemd. De spreker leidt uit de Engelse formulering „triumph thou because of Me” af dat Filistea zijn veldslagen alleen won doordat God het toeliet. Die causale formulering staat niet zo in de HSV, die hier luidt: „Juich over mij, Filistea!” Er waren tijden waarin God de Filistijnen inderdaad toestond de Joden te overwinnen. Toen zij bijvoorbeeld

de ark van het verbond meenamen, liet God dat toe als een oordeel over de Joden. Maar hij wijst erop dat zij bij die gelegenheden niet zegevierden doordat God afwezig was, maar doordat God het toeliet en wilde dat zij zegevierden.

Wie zal mij brengen in een versterkte stad? Wie zal mij leiden tot in Edom? Zult U het niet zijn, o God, Die ons verstoten had en niet met onze legers uittrok, o God? Geef ons hulp uit de benauwdheid, want heil van een mens te verwachten is nutteloos. Met God zullen wij krachtige daden doen; Híj zal onze tegenstanders vertrappen.

PSALMEN 60:11-14

Je ziet dus die bekende verzen. We begonnen met vier psalmen die David op een bepaald moment schreef. Maar door de gedeelten die dubbel voorkomen met elkaar te vergelijken, kwamen we ook bij een paar andere psalmen terecht: Psalm 108 en Psalm 60. Daarmee hebben we ons waarschijnlijk wat tijd bespaard, omdat we hetzelfde materiaal dan niet bij een andere gelegenheid opnieuw hoeven door te nemen.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- 1 Samuel 18:7
- 1 Samuel 21:10-12
- 1 Samuel 21:13
- 1 Samuel 21:14-15
- 1 Samuel 22:1
- Psalmen 56:1
- Psalmen 56:2-5
- Psalmen 56:11-12
- Psalmen 6:7-8
- Psalmen 56:9
- Psalmen 56:10
- Romeinen 8:31

- Psalmen 56:4
- Hebreëën 13:5-6
- Hebreëën 13:6
- Psalmen 56:13
- Psalmen 56:14
- Psalmen 34:1
- Psalmen 34:2-23
- Psalmen 34:6
- Psalmen 34:7
- 2 Koningen 6:11
- 2 Koningen 6:12
- 2 Koningen 6:14-15
- 2 Koningen 6:16-17
- Psalmen 34:9
- Psalmen 34:10
- Psalmen 34:11
- Psalmen 34:12
- Psalmen 34:13
- Psalmen 34:18
- Psalmen 51:19
- Psalmen 34:21
- Psalmen 34:21-22
- Psalmen 57:1
- Psalmen 57:2
- Psalmen 57:2-5
- Psalmen 57:6
- Psalmen 57:7
- Psalmen 57:8
- Psalmen 57:9
- Psalmen 108:2
- Psalmen 137:4
- Psalmen 108:3-4
- Psalmen 57:10-11
- Psalmen 142:1
- Psalmen 32:1

- Psalmen 142:2-8
- Psalmen 142:2
- Psalmen 142:5
- Psalmen 109:6
- Psalmen 142:6
- Psalmen 142:8
- Psalmen 27:13
- Psalmen 108:2-3
- Psalmen 108:4-5
- Psalmen 108:5
- Numeri 14:21
- Habakuk 2:14
- Jesaja 11:9
- Mattheüs 24:14
- 2 Korinthe 4:6
- 2 Korinthe 3:18
- Psalmen 60:5-12
- Psalmen 108:7-14
- Psalmen 60:1
- Psalmen 60:1-2
- Psalmen 60:3-6
- Psalmen 60:7-10
- Psalmen 108:9
- Psalmen 60:11-14

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.